

Svar på interpellation, mammografi till kvinnor över 74 år, Johan Malmros (C)

Johan Malmros (C), har i en interpellation till mig som ordförande i hälso- och sjukvårdsnämnden, ställt tre frågor om screeningprogrammet för mammografi.

Inledningsvis är det värt att ge en bakgrund till strukturen för screeningprogrammet för mammografi i Sverige med en europeisk utblick. Enligt Socialstyrelsens nuvarande rekommendationer erbjuds kvinnor mellan 40-74 år kostnadsfri mammografi med screening med ett intervall på 18-24 månader. Den hälsoekonomiska bedömningen är att screeningprogrammet bedöms sänka dödligheten i bröstcancer med 16-25% enligt Socialstyrelsen. En negativ effekt av programmet är att risken för att bröstcancer som inte skulle gett symptom, diagnosticeras och behandlas i onödan.

Bröstcancer är den vanligaste cancersjukdomen i Sverige och globalt. I Sverige drabbas cirka 8000 individer årligen av invasiv bröstcancer. 2018 avled 1407 individer på grund av bröstcancer. Överlevnaden har ökat kraftigt och femårsöverlevnaden är idag runt 90%. Region Gotland har under flera år haft de bästa resultaten för femårsöverlevnad av landets alla regioner.

Sverige är det land i världen som har det mest omfattande screeningprogrammet för bröstcancer med ett åldersintervall på 40-74. EU rekommenderar mammografi för åldrarna 45-74. Det vanligaste åldersintervallet i Europa är 50-69 år vilket är åldersintervallet i Danmark, Norge, Finland och Tyskland. Endast i tre länder i världen kallas kvinnor över 69 år, Sverige, Nederländerna och Kanada.

81,3% (2021) av de som idag kallas på screening deltar i programmet med en nedgång under pandemin då screeningprogrammet temporärt pausades. Europeiska rekommendationer är att ett deltagande över 75% är eftersträvansvärt för att uppnå maximal nytta av programmet. Gotland presterar här bäst i landet.

Det pågår ett flertal diskussioner runt screening av bröstcancer ur några olika perspektiv. Ett av dessa är att höja åldersgränsen. En annan är att i större omfattning använda sig av riskbaserad bröstcancerscreening där kvinnor med tät bröstkörtelvävnad har en högre risk att drabbas av bröstcancer. 2021 genomfördes ett pilotprojekt utifrån detta vid södersjukhuset. Pilotstudien omfattade 4000 kvinnor som screenades utifrån risk och utifrån hur svåra deras bröst var att undersöka. Även nya undersökningsmetoder för att upptäcka bröstcancer testas.

Nedan följer svar på de specifika frågor Johan Malmros ställt i interpellationen.

1. Har du för avsikt att svara på remissen?

Först bör noteras att ordförande i nämnd inte besvarar remisser själv med mindre än att nämnden delegerat till ordförande att fatta beslut i ärendet. En ordförande leder och planerar arbetet i nämnden och remisser där beslut av nämnden bedöms behövas bereds i hälso- och sjukvårdsförvaltningen i sedvanlig ordning för att oftast passera arbetsutskott innan de går till nämnden. Som ordförande är jag angelägen om att hålla hårt i de demokratiska principerna där det är hela nämnden som ansvarar för verksamheten.

Vad gäller remissen som denna interpellation berör har hälso- och sjukvårdsdirektören i enlighet med delegationsordningen besvarat remissen.

Region Gotland är därtill del av Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland. RCC samlar expertkunskap kring upptäckt, insjuknande, behandling och rehabilitering och har bland annat till uppgift att föreslå och implementera en sjukvårdsregional cancerplan kring prioriteringar kopplade till området cancer. RCC Stockholm-Gotland är djupt involverade i pågående diskussioner och kommer för Stockholm och Gotlands räkning att inlämna ett eget svar på remissen.

2. Anser du att Region Gotland ska finansiera och erbjuda kostnadsfri mammografi till kvinnor över 74 år? Om inte, varför?

Region Gotland bör följa nationella riktlinjer baserade på bästa tillgängliga expertis och erfarenhet. Detta i syfte att åstadkomma en likvärdig vård, en evidensbaserad vård och en effektiv vård. Skulle Socialstyrelsen och strålsäkerhetsmyndigheten landa i förändrade rekommendationer gällande kostnadsfri mammografiscreening även för högre åldrar bör Region Gotland erbjuda detta. Det är värt att notera att en sådan förändring skulle kräva resurser, inte minst vad gäller röntgenkompetens som idag är en stor brist nationellt såväl som på Gotland.

Strålsäkerhetsmyndigheten gör i ett yttrande till RCC Stockholm-Gotland 2022-08-06 bedömningen att det saknas vetenskapliga data för att en förändrad åldersgräns för screeningprogrammet skulle ha så positiva hälsoeffekter att de skulle överstiga risken för att använda joniserande strålning på annars friska patienter.

Generellt är den verksamhet som bedrivs med joniserande strålning som inte är berättigad förbjuden. Att höja åldersgränsen, med mindre än att Socialstyrelsen eller annan kan påvisa att nyttan överstiger riskerna med verksamheten, skulle sannolikt inte beviljas tillstånd av myndigheten och därmed vara olagligt.

3. Anser du att förebyggande screening är viktig?

Screening är avgörande för tidig upptäckt av cancer vilket också leder till bättre behandling och överlevnad. Region Gotland presterar idag mycket bra avseende tillgänglighet och delaktighet i de screeningprogram som erbjuds och ligger i täten i landet vad gäller att introducera nya så som screening för prostatacancer, lungcancer och ändtarmscancer.

Det är viktigt att vi fortsätter ligga i framkant och följer vetenskaplig forskning och evidens för att förebygga, upptäcka, minska insjuknandet i, behandla och bota cancer i alla dess former.

Eskelhem den 2023-06-12

Filip Reinhag (S)
Ordförande, hälso- och sjukvårdsnämnden